

Utlåtande 2003: RV (Dnr 010-661/2002, 015-1230/2001, 010-1227/2001, 010-824/2001)

Kommunal demokrati för 2000-talet

Motion av Christopher Ödmann m.fl. (mp) (2002:18)

Direktvalda stadsdelsnämnder

Motion av Christopher Ödmann och Viviann Gunnarsson (båda mp) (2001:51)

Representation enligt valresultatet i stadsdelsnämnderna

Motion av Margareta Olofsson m.fl. (v) (2001:48)

Fullföljandet av stadsdelsnämndsreformen genom åtgärder för att organisatoriskt och politiskt stärka den lokala nivån

Motion av Margareta Olofsson m.fl. (v) (2001:31)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Motion 2002:18 av Christopher Ödmann m.fl. (mp) anses besvarad med vad föredragande borgarråd anför.
2. Motion 2001:51 av Christopher Ödmann och Viviann Gunnarsson (båda mp) anses besvarad med vad föredragande borgarråd anför.
3. Motion 2001:48 av Margareta Olofsson m.fl. (v) anses besvarad med vad föredragande borgarråd anför.
4. Motion 2001:31 av Margareta Olofsson m.fl. (v) anses besvarad med vad föredragande borgarråd anför.

Föredragande borgarrådet Leif Rönngren anför följande.

Motionernas innehåll

Samtliga fyra motioner i detta ärende tar upp utvecklingen av den kommunala demokratin och stadsdelsnämnderna och av den anledningen behandlas de tillsammans. Dessutom har två av motionerna (2001:51) om direktval till stadsdelsnämnderna och (2001:48) om representation enligt valresultatet i stadsdelsnämnderna remitterats tillsammans.

Margareta Olofsson m.fl. (v) föreslår i sin motion (2001:31), *bilaga 3*, att den centrala politiska organisationen och borgarrådsorganisationen ses över samt att försök med direktval till några stadsdelsnämnder genomförs. Motionärerna föreslår också att den lokala politiska nivån måste stärkas om inte stadsdelsnämndsreformen skall urholkas.

Margareta Olofsson m.fl. (v) föreslår i sin motion (2001:48), *bilaga 4*, att ledamöterna utses på ett sådant sätt att det återspeglar valresultatet inom stadsdelsnämndsområdet.

Christopher Ödmann och Viviann Gunnarsson (båda mp) framhåller i sin motion (2001:51), *bilaga 5*, att det skall bli möjligt att genomföra direktval till stadsdelsnämnderna och att staden tar initiativ om gör detta möjligt enligt lag.

Christopher Ödmann m.fl. (mp) tar upp sin motion (2001:18), *bilaga 2*, ett antal åtgärder i tio punkter om att stärka den lokala demokratin samt att förbättra fullmäktigledamöternas förutsättningar att fullgöra sina politiska uppdrag.

Remisser

Motion (2001:51) om direktvalda stadsdelsnämnder samt motion (2001:48) om representation enligt valresultatet i stadsdelsnämnderna

Motionerna 2001:51 och 2001:48 har remitterats gemensamt till stadsledningskontoret och stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby, Katarina-Sofia och Liljeholmen.

Stadsledningskontoret anser att motionerna ska avslås. Motiveringen angående motion 2001:51 är att det naturliga var att stadsdelsnämnderna borde bli egna kommuner annars får man två kommunalval. I förslagen i motion 2001:48 anser stadsledningskontoret att risken finns att det blir olika politisk majoritet i stadsdelsnämnderna och i fullmäktige vilket skulle kunna leda till att den kommunala likställigheten sätts ur spel.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslöt överlämna ärendet utan eget ställningstagande.

Katarina Sofia stadsdelsnämnd anser att motionerna ska avslås med bl. a. tillägget att de skulle te sig förvirrande för medborgarna med olika politisk sammansättning i nämnder och i fullmäktige.

Liljeholmens stadsdelsnämnd beslöt att inte lämna några egna synpunkter på motionerna.

Motion (2001:31) om fullföljande av stadsdelsnämndsreformen genom åtgärder för att organisatoriskt och politiskt stärka den lokala nivån

Motion 2001:31 har remitterats till stadsledningskontoret, stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby, Katarina-Sofia och Liljeholmen samt till valnämnden för yttrande.

Stadsledningskontoret anser att motionen ska avslås med motiveringen att det bara bör finnas ett kommunfullmäktige. Att öka demokratin och inflytande för stadsdelsnämnderna är en fortlöpande process och det är viktigt att hitta gränser mellan den centrala och lokala nivån.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att beslutade att överlämna ärendet utan eget ställningstagande.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd beslöt att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen. Dock tillade nämnden att de ansåg att pengsystemet har givit medborgarna valfrihet att själva välja förskola och skola. Stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande berör bl. a. att det finns vissa brister i framförallt val gäller relationen mellan den centrala och lokala nivån och att reformen till viss del har urholkats.

Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade att översända stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen. Förvaltningen tar upp bl. a. att med pengsystem blir resurser som fullmäktige avsatt för respektive verksamhet låsta. Kontakterna med medborgarna och intresset för nämndernas möten har avtagit en del jämfört med vid införandet av reformen det är viktigt att hitta nya former för inflytande och delaktighet.

Valnämnden biföll valnämndens kanslis tjänsteutlåtande som i sak innehöll aspekter ur valteknisk synpunkt. För att genomföra det motionärerna önskar måste en del formella beslut fattas i fullmäktige och att genomföra direktval till en del stadsdelsnämnder är förenade med en del kostnader och men svårigheterna är dock begränsade.

Motion 2001:18 om kommunal demokrati för 2000-talet

Motion 2001:18 har remitterats till stadsledningskontoret samt till stadsdelsnämnderna Kungsholmen, Skarpnäck och Skärholmen.

Stadsledningskontoret anser att så länge Stockholm är **en** kommun kan det bara finnas en fullmäktigeförsamling som har ett helhetsgrepp över stadens utveckling och ekonomi. Under övriga förslag anser stadsledningskontoret att när det gäller medborgarnas rätt att lägga motioner i fullmäktige bör avvisas. Nuvarande regler för folkomröstningar är tillräckliga men att lokala folkomröstningar tex. via internet som har prövats, har staden ställt sig positiv till. Fullmäktige har också medgivit att nämnderna kan i mån av lämplighet anordna öppna sammanträden. Slutligen skriver stadsledningskontoret att pengsystemen stärker utan tvekan människors individuella inflytande över den kommunala tjänsteförsörjningen.

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade att som svar på remissen överlämna och åberopa förvaltningens svar. Förvaltningen berör endast frågorna om direktval till stadsdelsnämnderna där man anser att den demokratiska delaktigheten nog skulle öka med direktvalda stadsdelsnämnder och bättre ta hänsyn till de lokala förutsättningarna. Dock finns det en risk med att splittra staden istället för att göra den mer integrerad. Dessutom anser förvaltningen när de gäller lokala folkomröstningar att de bör enbart vara rådgivande.

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen. Förvaltningen svarar enbart på frågorna som rör direktval och lokala folkomröstningar. När det gäller direktval anser förvaltningen att det skulle behövas lagändring och översyn av den kommunala likställighetsprincipen och införande av beskattningsrätt. Folkomröstningar skulle bli alltför kostsamma men de försök som gjorts med rådgivande omröstningar via internet kan fungera och vara bra diskussionsföremål. Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande utan eget ställningstagande. Med tillägget att uppdra åt förvaltningen att utveckla stadsdelens hemsida som verktyg för systematisk synpunktsinhämtning från medborgarna i olika frågor.

Mina synpunkter

Det moderna demokratiska samhället bygger på människors deltagande i den politiska processen. Idén om den representativa demokratin fick sitt genombrott förra århundradet och idag betraktas den som en självklarhet i det svenska politiska systemet. Vi väljer företrädare till beslutande församlingar

ka politiska systemet. Vi väljer företrädare till beslutande församlingar på olika nivåer vilket är grundläggande för demokratin.

Men färre och färre människor känner att de har lust, tid, och vilja att engagera sig i ett politiskt parti och väljas till förtroendeuppdrag. Politiska partier tappar medlemmar, både stora som små partier. Tillsammans minskar partierna sitt medlemsantal med cirka 30 000 per år. Även valdeltagandet sjunker. Inom det politiska systemet har det också skett förändringar. Antalet förtroendevalda ledamöter sjunker stadigt. Sedan 1950-talet har 150 000 förtroendeuppdrag försvunnit i kommunerna. Det finns kommuner som bara har kvar kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Med denna utveckling riskerar politiker att professionaliseras. Då kan man fråga sig vilka den representativa lokala demokratin egentligen representerar. Detta får konsekvenser för trovärdigheten och legitimiteten i det politiska systemet.

Det är ur detta perspektiv som motionerna i detta ärende måste ses. Helt klart har vi som förtroendevalda och partiaktiva ett ansvar för demokratin, på alla nivåer, både den lokala och den centrala.

De stora områdena som motionerna tar upp är följande.

Direktval till stadsdelsnämnderna

Den lokala demokratin har brottats med effekterna av kommunsammanslagningarna på 1970-talet. Detta ledde till att vi fick en servicedemokrati där det främst handlade om att effektivt sköta den omfattande samhällsservicen. I sin förlängning ledde det till en kraftig ökning av tjänstemannakåren medan antalet förtroendevalda minskade. Människorna upplevde att de kom allt längre ifrån beslutfattarna och att makten flyttades till central nivå. Denna utveckling har försökt mötas från ett politiskt håll med kommundelsråd, kommundelsnämnder att ge brukarna mer makt genom lokala organ, institutionsstyrelser, självförvaltning mm. En annan politisk väg att gå har varit att betrakta medborgarna som kunder, vilka med skolpeng, vouchers och checkar kan välja samhällsservice på en marknad (SOU 2000:1).

Trots att ett antal kommuner har infört kommundels/stadsdelsnämnder har de demokratiska effekterna varit måttliga på medborgarnivå. Däremot tycks effekterna ha varit större på politikernivå. Det har lett till fler förtroendevalda, en ändrad politikerroll och en vitalisering av partierna ute i kommundelarna (SOU 2000:48). En liknande slutsats kan dras av vad Institutet för kommunal ekonomi vid Stockholms universitet (IKE) skrev i sin slutrapport "Stadsdelsnämnder i Stockholm – Demokrati och effektivitet (2001). Det går inte att belägga att medborgarna har blivit mer engagerade och aktiva i kommunalpolitiken. Däremot upplever stadsdelsnämndspolitikerna att de fått

municipalpolitiken. Däremot upplever stadsdelsnämndspolitikerna att de fått en tätare relation till stadsdelens medborgare i och med SDN-reformen.

Debatten om decentralisering i samhället har pågått i flera decennier och kravet på närhet mellan individer och beslutsfattare har förekommit i flera utredningar och forskningsrapporter. Kommundemokratikommittén (SOU 2001:48) som bygger på de senaste rönen inom forskningen tar upp att den representativa demokratin behöver kompletteras med olika former av direkt inflytande och delaktighet. Den för ett resonemang om skilda valdagar, kommunala folkomröstningar och nya former för brukarinflytande och en tydligare roll för lokala utvecklingsgrupper. Givetvis har frågan om direktval till stadsdelsnämnder eller kommunaldelsnämnder diskuterats. Det är inte för tillfället möjligt att välja kommunaldelsnämnder direkt. Personval till lokala organ är möjligt om partierna i fullmäktige är överens, men det finns än så länge bara ett par få undantag från huvudregeln, att det är partierna som utser sina representanter. Vi vet att det finns positiva erfarenheter från Norge som sedan 1995 har direktval i fyra stadsdelar. Likaså visade en delrapport (1996) inom utvärderingen av stadsdelsreformen att Stockholms kommun vill ha direktval till lokala nämnder.

Stadsdelsnämndsreformen måste utvecklas vidare. Det har gått ca. fem år sedan de infördes och mycket positivt finns att säga om reformen. Dock har den inte bidragit till en förbättrad lokal demokrati och ökat medborgarinflytande. Nu är det dags att gå vidare. Ett av uppdragen som utredningen "demokrati och ledarskap" (stadens politiska organisation, SPO) har på sitt bord är just att se över stadsdelsnämndernas förutsättningar och villkor.

Borgarrådsorganisationen

Enligt kommunallagen får Stockholms stad ha borgarråd. Borgarråd väljs av kommunfullmäktige för fyra år. Det finns inget krav på hur många borgarråd som måste väljas. Kommunfullmäktige väljer borgarråd både med föredragningskyldighet och utan föredragningskyldighet. Vid valet 2002 valdes åtta borgarråd med föredragningskyldighet och fyra utan föredragningskyldighet s.k. oppositionsborgarråd. Dessa tillsammans bildar borgarrådsberedningen, som härstammar från den tid Stockholm hade samlingsstyre. Som borgarråd företräder man Stockholms stad.

Borgarrådets roll måste ses i ett sammanhang. Ansvar och uppgifter måste kopplas till hur den övriga politiska organisationen utformas. Den pågående utredningen om stadens politiska organisation har som uppgift att bl. a. se över borgarrådets ansvar och uppgifter. Den tar upp frågan om staden behöver företrädare med ett helhetsperspektiv och sektorsövergripande ansvar på

reträdare med ett helhetsperspektiv och sektorsövergripande ansvar på central nivå och om de behövs en förändring av borgarrådets roll, som en konsekvens av stadsdelsnämndsreformen.

Medborgarförslag i fullmäktige

I regeringens proposition ”Demokrati för det nya seklet” från 2002 tas frågan om inflytande mellan valen upp. Det står att det demokratiska systemet måste vara pluralistiskt och erbjuda flera olika sätt för medborgarna att utöva inflytande också mellan valen. Kommunerna ges en möjlighet att införa medborgerlig förslagsrätt till kommunfullmäktige. Bl. a. har Huddinge kommun beslutat att från den 1 juli 2003 även låta kommunbor komma med egna förslag och motioner till fullmäktigeförsamlingen. Inom ett år efter förslaget är väckt skall de återkomma till kommunfullmäktige för beslut. Förslagsställaren får då en kallelse till detta sammanträde och har då möjlighet att yttra sig. I Stockholm har vissa stadsdelsnämnder infört denna rätt att få lämna in förslag till nämnden. Givetvis skulle detta även kunna ske i Stockholms fullmäktige. Demokratiberedningen har som ett av sina uppdrag att utveckla kommunfullmäktiges arbetsformer.

Ett annat sätt att öka medborgarnas inflytande och insyn är att öppna sammanträdena eller genomföra medborgarmöten innan eller i samband med de ordinarie sammanträdena. Flera stadsdelsnämnder använder sig av denna form. Likaså har utbildningsnämnden resonerat om att hålla öppna nämndsammanträden. Fler nämnder och bolag borde kunna följa efter detta.

Fullmäktiges arbetsformer

Kommunfullmäktige är en arena för politiska diskussioner och beslutsfattande. Höga krav ställs på ledamöterna att vara insatta och pålästa i en mängd frågor. Likaså krävs att ledamöterna har god kännedom om fullmäktiges arbetsformer. I en av miljöpartiets motioner (2002/18) berörs just detta faktum. Vilka rättigheter och skyldigheter har ledamöterna, vad gäller motioner, interpellationer, enkla frågor samt närvaroskyldighet? Inför en ny mandatperiod skall alla nyvalda ledamöter få introduktion och utbildning i vad uppdraget innefattar. Idag ligger detta ansvar utspritt på olika förvaltningar. En av demokratiberedningens uppgifter är att se över stödet till de förtroendevalda.

Lokala folkomröstningar

Nuvarande lagstiftning ger kommunerna rätt att besluta om rådgivande folkomröstningar. Det s.k. folkiniciativet ger medborgarna rätt att om 5 procent av dem som är röstberättigade önskar, kan de väcka förslag om folkomröstning. Diskussioner förs om en förstärkning av folkiniciativet utifrån att det varit svårt för medborgarna att få gehör för de initiativ som tagits om folkomröstningar. Endast 15 omröstningar har genomförts trots 60 initiativ (SOU 2000:1) Det är inte trovärdigt att ha ett så klen instrument för medborgarnas påverkan. Möjligheten till kommunala folkomröstningar bör utredas vidare. Målsättningen måste vara att stärka medborgarnas inflytande. Huruvida dessa skall vara beslutande eller rådgivande, och kring vilka frågor som folkomröstningar är lämpliga, måste vägas in. Dessa diskussioner måste dock föras på statlig nivå eftersom det är en statlig angelägenhet och först när det finns beslut i riksdagen kan kommunerna gå vidare.

Frågan om beslutande folkomröstningar är problematisk och riskerar att skapa en otydlighet. Valdeltagande vid folkomröstningar är vanligtvis lägre än vid allmänna val. När det gäller beslutande folkomröstningar, kan det innebära att möjligheten att utkräva ansvar vid allmänna val försvagas och att opinioner som inte har folkmajoritetens stöd får ett oproportionellt stort inflytande.

Folkomröstningar i stadsdelsnämnderna är som framgår ovan inte möjligt att genomföra eftersom folkiniciativet endast gäller kommuner och inte kommundelar. Däremot finns det andra effektiva verktyg i den demokratiska dialogen och beslutsprocessen, som skulle kunna tjäna detta syfte. Några exempel är medborgarrådslag, diskussionsforum, medborgarpanel/e-panel, e-röstning (har prövats på Norrmalm och Kista). Detta kan kompletteras med medborgarmöten, brukarråd, och lokala nätverk.

Villkoren för förtroendevalda

Förutsättningen att arbeta som fritidspolitiker har förändrats radikalt. Den tid fritidspolitikern kan ägna åt sitt allt mer komplicerade uppdrag ökar inte i samma utsträckning som uppdragets komplexitet. Det är inte förvånande att många väljer att hoppa av sina uppdrag i förtid och att det är svårt att rekrytera nya. Villkoren för förtroendevalda är många gånger frustrerande. Det är svårt att få jobb, fritid och förtroendeuppdrag att gå ihop. Det gäller att räcka till för allt och ha näst intill obegränsat med tid. Ett bra hjälpmedel är de datorer som fullmäktigeledamöterna har fått till sitt förfogande. De gör det möjligt att snabbt få information och själva söka och informera sig om det som är på

gång. Målsättningen bör vara att även ersättarna skall få tillgång till datorer. Det finns goda skäl för att se över villkoren för fullmäktige- och stadsdelsnämndsledamöter. Stadsdelsnämndsledamöterna har en särskilt svår situation med ett tidskrävande uppdrag och ett undermåligt administrativt och politiskt stöd. Samtidigt är det viktigt att de olika politiska partierna för ett resonemang om de förtroendevaldas roll och uppgift. Det ställs vanligtvis krav på att politiker bör vara aktiva både i den lokala partiorganisationen och sköta sina förtroendeuppdrag. Skall vi kunna bryta trenden och få fler att känna sig beredda att ta på sig förtroendeuppdrag, måste villkoren förbättras.

De frågor som motionerna tar upp är till en del föremål för utredningen "Demokrati och ledarskap" (SPO). Vissa av dem bör lyftas i Kommunstyrelsens demokratiberedning där initiativ kan tas för att initiera och utveckla stadens demokratiska arbete, både på central och lokal nivå.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Margareta Olofsson* (v) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta i enlighet med föredragande borgarrådets förslag, dock med följande tillägg:

1. vid val till stadsdelsnämnderna efter valet 2006 utse ledamöter i ett par eller flera nämnder i enlighet med valresultatet i respektive område samt
2. därutöver anför följande:

Det är viktigt att stärka den lokala demokratin. För att befolkningens åsikter i ett visst geografiskt område också skall kunna ge utslag på sammansättning av de politiska organ, som skall vara styrande i detta område vore det önskvärt med direktval till stadsdelsnämnderna. Dagens lagstiftning medger dock inte detta. Däremot finns det en möjlighet för fullmäktige att utse ledamöter och ersättare i stadsdelsnämnden efter valresultatet i stadsdelsnämnden såsom beskrivits i motion nr 2001:48. Vi anser att denna möjlighet skall utnyttjas av fullmäktige åtminstone vid några av stadsdelsnämnderna, när man utser sina representanter till dessa efter 2006 års val.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) enligt följande.

Socialdemokraterna har problem med demokratin. Problemet är att det politiska intresset måste överensstämma, vara lika stort, som världens mest omfattande inflytande över en befolkning i en demokrati. För att legitimera världens högsta skattetryck och därmed detta omfattande inflytande i människornas liv måste intresset för politiken underhållas och utvecklas att innefatta nya områden. Därför har vänstermajoriteten inrättat ett demokratiborgarråd som dock inte verkar ha någon

inrättat ett demokratiborgarråd som dock inte verkar ha någon annan reell uppgift än att understryka hur viktig demokratin är ur ett övergripande perspektiv, vilket alla håller med om. En sidouppgift under året har också varit att förminska betydelsen och allvaret kring det socialdemokratiska valfusket vid Skolörtens äldreboende som just nu är aktuellt för en rättegång i tingsrätten.

När det gäller förslag som verkligen skulle fördjupa demokratin är emellertid intresset från den styrande vänstermajoriteten obefintligt. Beslutande folkomröstningar, möjlighet till nyval i kommuner, en verklig personvalsreform, att ge stockholmarna mer inflytande över sin vardag och mycket annat är socialdemokraterna kraftfullt emot. Istället är hela fokus riktat mot att den politiska makten skall vara ograverad och om möjligt öka på medborgarnas bekostnad.

Vi moderater anser att stadsdelsnämnderna bör avskaffas och ersättas med nämnder som handlägger individärenden inom socialtjänsten, likt föregångaren socialdistriktsnämnden. Övriga ansvarsområden kan antingen överföras till de centrala nämnderna eller till den enskilda individen. Det behövs i Sverige bara två direktvalda politiska instanser. Riksdagen och kommunfullmäktige.

Vi moderater förordar ett samhälle där färre beslut tas av politiska företrädare och fler av den enskilde individen eller familjen. En konsekvens av en sådan politik är lägre skatter och valfrihetssystem där man själv väljer vilken skola, barnomsorg, service och omsorg som passar den enskilde bäst.

Det demokratiska systemet behöver emellertid restaureras på en lång rad punkter, men istället för direktvalda stadsdelsnämnder skulle direktvalda politiker till riksdag och kommun vara en välgörande injektion i det politiska systemet. Vi behöver synliggöra politikerna för väljarna och ge dem ett personligt, inte kollektivt ansvar. En personvalsreform ligger högt på listan över vad som borde göras men socialdemokraterna, trots sitt högravade prat om demokratin, är motståndare till alla reformer som kan tänkas rucka på partiets maktdominans i vårt land. Att skyla över sin ovilja mot verkliga förändringar genom att tillsätta demokratiborgarråd, SPO-utredningar och göra andra kosmetiska utspel lurar ingen.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Föredragande borgarråd missar helt att redogöra för målkonflikten mellan att makten över besluten finns i de politiskt tillsatta organen och individens valfrihet. Folkpartiet menar att makt måste överföras från det politiska systemet till individen.

Folkpartiet kommer återkomma till övriga frågeställningar i samband med att kommunfullmäktige behandlar ärendet om SPO-utredningens förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande.

1. Motion 2002:18 av Christopher Ödmann m.fl. (mp) anses besvarad med vad föredragande borgarråd anför.
2. Motion 2001:51 av Christopher Ödmann och Viviann Gunnarsson (båda mp) anses besvarad med vad föredragande borgarråd anför.
3. Motion 2001:48 av Margareta Olofsson m.fl. (v) anses besvarad med vad föredragande borgarråd anför.
4. Motion 2001:31 av Margareta Olofsson m.fl. (v) anses besvarad med vad föredragande borgarråd anför.

Stockholm den

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Leif Rönngren

Anette Otteborn

ÄRENDET

Samtliga fyra motioner i detta ärende tar upp utvecklingen av den kommunala demokratin och stadsdelsnämnderna och av den anledningen behandlas de tillsammans. Dessutom har två av motionerna (2001:51) om direktval till stadsdelsnämnderna och (2001:48) om representation enligt valresultatet i stadsdelsnämnderna remitterats tillsammans.

Margareta Olofsson m.fl. (v) föreslår i sin motion (2001:31), *bilaga 3*, att den centrala politiska organisationen och borgarrådsorganisationen ses över samt att försök med direktval till några stadsdelsnämnder genomförs. Motionärerna föreslår också att den lokala politiska nivån måste stärkas om inte stadsdelsnämndsreformen skall urholkas.

Margareta Olofsson m.fl. (v) argumenterar i sin motion (2001:48), *bilaga 4*, att tanken med stadsdelsnämnderna, var att stärka den lokala demokratin. Vidare föreslår motionärerna att kommunfullmäktige konfirmerar valresultatet och utser ledamöter och ersättare i ett par eller flera stadsdelsnämnder.

Christopher Ödmann och Viviann Gunnarsson (båda mp) framhåller i sin motion (2001:51), *bilaga 5*, att det skall bli möjligt att genomföra direktval till stadsdelsnämnderna och att staden tar initiativ om gör detta möjligt enligt lag.

Christopher Ödmann m.fl. (mp) tar upp sin motion (2001:18), *bilaga 2*, ett antal åtgärder i tio punkter om att stärka den lokala demokratin samt att förbättra fullmäktigledamöternas förutsättningar att fullgöra sina politiska uppdrag.

REMISSER

Motion (2001:51) om direktval till stadsdelsnämnderna och (2001:48) om representation enligt valresultatet i stadsdelsnämnderna remitterats tillsammans.

Motion (2001:51) av Christopher Ödmann och Viviann Gunnarsson (båda mp) har gemensamt remitterats till stadsledningskontoret samt till stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby, Katarina-Sofia och Liljeholmen för yttrande.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 11 december 2001 har i huvudsak följande lydelse.

Frågan om direktval till stadsdelsnämnderna har behandlats flera gånger i motioner till fullmäktige och i remissvar på statliga utredningar under senare tid. Den naturliga

konsekvensen av direktval blir att stadsdelsnämnderna blir egna kommuner. I praktiken får man annars två olika kommunalval.

Stadsledningskontoret tillåter sig i övrigt hänvisa till de ärenden i denna fråga, som behandlats under senare tid. Härutöver kan tilläggas att erforderliga beslut på statlig nivå svårligen lär kunna hinnas med inför valet 2002. Motion 51/2001 föreslås således avslås.

I motion 48/2001 framförs argument att stadsdelsnämnderna infördes för att stärka den lokala demokratin och att lokal demokrati förutsätter att väljarna har ett direkt inflytande över valet av de politiker, som skall representera dem i stadsdelsnämnden. En annan majoritet i nämnden än i fullmäktige skulle kunna innebära andra prioriteringar än dem som fastlagts av kommunfullmäktige och därmed medföra att den lagfästa kommunala likställigheten sätts ur spel. Det är därvidlag ingen skillnad mellan direktvalda stadsdelsnämnder och stadsdelsnämnder, som utses efter valresultat. Även motion 48/2001 bör därför avslås på samma grunder som motion 51/2001.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade den 5 november 2001 att som svar på remissen angående motionerna 2001:48 och 2001:51 lämna den utan eget ställningstagande till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av *Ann-Christin Isaksson Ketzel m fl* (v) som yrkade bifall till motion 2001:48 av Margareta Olofsson.

Reservation anfördes av *Helen Jäderlund Eckardt* (fp) enligt följande.

att hemställa hos kommunfullmäktige att hemställa till regeringen att till valet 2002 få genomföra ett försök med direktval till några stadsdelsnämnder.
att därutöver anföras

Folkpartiet liberalerna vill att direktval ska genomföras i alla stadsdelsnämnder. Utan direktval riskerar stadsdelsnämndsreformen att förlora mycket av sina intentioner att fördjupa demokratin. Det är viktigt att människor i varje stadsdel har möjlighet att direkt kunna välja de förtroendevalda.

Det måste till en lagändring för att direktval ska kunna bli verklighet. Staden måste agera för en lagändring vilket det hittills inte funnits någon politisk majoritet för. Folkpartiet ville redan till valet 1998 att direktval skulle genomföras på försök.

Reservation anfördes av *Sten Erson Wester* (kd) enligt följande.

att Stadsdelsnämnden avger följande remissyttrande över motionerna.
att frågan om direktval av stadsdelsnämndskandidater utreds enligt intentionerna i remissyttrandet. Se *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av *Hans-Ove Dorfh m fl* (m), bilaga 1.

Ersättaryttrande gjordes av *Birgitta Wosse* (mp) enligt följande.

Om jag hade haft förslagsrätt hade jag yrkat bifall till förslaget i den remitterade motionen 51/2001 från Christer Ödmann m fl (mp).

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 19 oktober 2001 överlämnar utan eget ställningstagande ärendet till nämnden för beslut. Förvaltningen anser sig inte kunna lämna några synpunkter på de remitterade motionerna eftersom de utgör en rent politisk fråga.

Stadsdelsnämnden Katarina-Sofia beslutade den 13 december 2001 följande

1. Motionerna avslås

Stadsdelsnämnden beslutade därefter

2. Vänsterpartiets andra beslutspunkt avslås

Därutöver anförde nämnden följande:

Stadsdelsnämnderna är nämnder under kommunfullmäktig. Det är kommunfullmäktige som beslutar om skattesatsen för stadens samt reglemente, medelstillelning och andra direktiv för nämnderna. Om olika nämnder i staden har olika politisk sammansättning skulle det enbart te sig förvirrande för medborgarna och bädda för politikerförakt. Tydligheten i politiken är viktig. Den majoritet som svarar för de övergripande besluten skall vara densamma som den som ansvarar för besluten närmast medborgarna.

Reservation anfördes av *Ann-Mari Engel m fl* (v) enligt följande.

att tillstyrka motionen från vänsterpartiet

att uppmana kommunen att ansöka hos regeringen om att försöksvis få pröva direktval i ett par stadsdelsnämnder till nästa val.

att anförda följande

Det är viktigt att stärka den lokala demokratin och öka medborgarnas engagemang i politiken. Som motionen från (v) framhåller, har frågan om direktval till stadsdelsnämnderna tidigare diskuterats flera gånger i kommunfullmäktige och anslagits. Vi anser att kommunen skal ansöka hos regeringen om att få pröva direktval i ett par nämnder. I avvaktan på detta bör som ett alternativ kunna pröva att följa

nämnder. I avvaktan på detta bör som ett alternativ kunna pröva att följa valresultatet i några provnämnder.

Motionen från miljöpartiet föreslår att staden skall genomföra direktval till alla stadsdelsnämnder vid valet 2002. Detta förefaller helt realistiskt även om vi delar uppfattningen att direktval bör prövas för att på sikt kunna genomföras fullt ut.

Reservation anfördes av *Mikael Andercrons* (fp), bilaga 1.

Reservation anfördes av *Hans Hagberg* (sp) enligt följande.

Stadsdelsnämndsreformen innebär en långtgående decentralisering av det kommunalpolitiska arbetet i Stockholm. Medborgarna kommer närmare sina politiker och intresset för politiska frågor breddas. För att reformen ska kunna utvecklas fullt ut som ett likt instrument för det politiska arbetet bör emellertid medborgarna ha möjlighet att utse sina stadsdelspolitiker direkt.

Försök med direktval har med framgång genomförts i tre nämnder i Oslo. Ett liknande försök bör kunna genomföras i Stockholm. Innan så sker kan ingen med bestämdhet uttala sig om för- och nackdelar med direktval.

Nämnden bifaller därför andra att-satsen i vänsterpartiets förslag till beslut (att uppmana kommunstyrelsen att ansöka hos regeringen om att försöksvis få pröva direktval i ett par stadsdelsnämnder till nästa val).

Särskilt uttalande gjordes av *Patrik Holmberg* (kd), bilaga 1.

Katarina-Sofia stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 23 november 2001 överlämnar utan eget ställningstagande ärendet till Katarina-Sofia stadsdelsnämnd för beslut. Båda motionerna behandlar frågor som direkt berör det politiska styrelseskicket i kommunen. Frågor av så renodlat politisk art bör inte stadsdelsförvaltningen lämna några synpunkter på.

Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade den 6 december 2001 följande.

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens förslag som svar på remissen.

Reservation anfördes av *Ing-Mari Gidlöf*, *Jan-Erik Roos* och *Ewa Fagerhem* (alla s) till förmån för eget yrkande, bilaga 1.

Reservation anfördes av *Ann-Marie Strömberg* och *Kjell Marténg* (båda v) och *Henry Väljä* (mp) enligt följande.

Stadsdelsnämnden beslutar

att som svar på remissen till kommunstyrelsen överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande,

att för sin del tillstyrka motionen, samt att därutöver anför följande:

Se bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av *Magnus Hellström m.fl.* (m) enligt följande.

Att ändra lagstiftningen och införa ett system med en politisk majoritet i stadshuset och en annan lokalt i stadsdelsnämnderna är ett experiment som med stor sannolikhet skulle leda till kaos i staden.

Särskilt uttalande gjordes av *Malin Eriksson* (fp), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av *Måns Ressner* (sp) enligt följande.

Det finns fortfarande många beslut som bäst lämpar sig att fatta på stadsdelsnivå, en del av dem fattas idag i stadshuset. Direktval till stadsdelsnämnderna skulle ge en tydlig lokal förankring.

Liljeholmens stadsdelförvaltnings tjänsteutlåtande av den 18 november 2001 föreslog nämnden besluta följande.

att som svar på remissen godkänna tjänsteutlåtandet från förvaltningen.

Stadsdelförvaltningen har inga egna synpunkter på motionen. Förvaltningen anser att frågan om hur förtroendevalda skall väljas till stadsdelsnämnderna är en fråga för de politiska partierna.

Motion (2001:31) om fullföljande av stadsdelsnämndsreformen genom åtgärder för att organisatoriskt och politiskt stärka den lokala nivån.

Motion 2001:31 har remitterats till stadsledningskontoret, stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby, Katarina-Sofia och Liljeholmen samt till valnämnden.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande från den 14 september 2001 över remissen på motion 2001:31 av Margareta Olofsson m.fl. (v) har i huvudsak följande lydelse.

Frågan om direktval till stadsdelsnämnderna har behandlats många gånger under senare tid. De argument som motiverat avslag på dessa förslag äger alltså giltighet. Den naturliga konsekvensen av direktval blir att stadsdelsnämnden blir en egen kommun. Så länge Stockholm är en kommun kan det bara finnas ett kommunstyrelseorgan och inflytandet för stadsdelsnämnderna är en fortlöpande process. Nya uppgifter har tillagts stadsdelsnämnderna. Det förtjänar påpekas att likställighetsprincipen och behovet av ekonomisk och kvalitetsmässig uppföljning med nödvändighet sätter gränser för avvägningen mellan central och lokal nivå eftersom de olika stadsdelsnämndsområdena tillhör samma stad.

Stadsledningskontoret kan således inte se några starka skäl för en översyn av stadens centrala organisation. Motion 31/2001 bör därför avslås.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslöt den 25 september 2001 att överlämna remissen angående motion 31 av Margareta Olofsson utan eget ställningstagande.

Reservation anfördes av *Ann-Christine Isaksson m.fl* (v) som biföll motionen.

Reservation anfördes av *Helen Jäderlund Eckardt* (fp) enligt följande.

Vi reserverar oss mot beslutet då vi yrkade att nämnden skulle besluta följande.

Folkpartiet liberalerna vill att direktval ska genomföras i alla stadsdelsnämnder. Utan direktval riskerar stadsdelsnämndsreformen att förlora mycket av sina intentioner att fördjupa demokratin. Det är viktigt att människor i varje stadsdel har möjlighet att direkt kunna välja de förtroendevalda.

Det måste till en lagändring för att direktval ska kunna bli verklighet. Staden måste agera för en lagändring vilket det hittills inte funnits någon politisk majoritet för. Folkpartiet ville redan till valet 1998 att direktval skulle genomföras på försök. Naturligtvis ställer vi oss positiva till att hemställa hos regeringen att till valet 2002 genomföra ett försök med direktval i några stadsdelsnämnder.

Reservation anfördes av *Sten Erson Wester* (kd), bilaga. 1.

Särskilt uttalande gjordes av *Hans-Ove Dorfh m.fl* (m), bilaga 1.

Ersättaryttrande gjordes av *Birgitta Wosse* (mp) enligt följande.

Biföll vänsterpartiets yrkande.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 7 september 2001 överlämnar ställningstagandet till Hässelby-Vällningbys stadsdelsnämnd för beslut. Förvaltningen anser sig inte kunna lämna några synpunkter på den remitterade motionen eftersom den utgör en politiska fråga.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd beslöt den 27 september 2001 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande från 2001-09-05 som sitt svar på remissen ang. motion 31 av Margareta Olofsson.

Därutöver anförde stadsdelsnämnden följande:

Vi delar inte förvaltningens åsikter på några punkter- dels menar vi att i princip skall tillsynen aldrig utövas av någon som kan uppfattas som en konkurrent, dels har vi den mycket bestämda uppfattningen att pengssystemet har givit våra medborgare valfrihet att själva välja förskola och skola. I det tidigare systemet var det kommunen som genom planområdessystemet bestämde var barnen skulle gå.

För att göra det möjligt för de kommunala enheterna att välja om de vill utföra vissa administrativa tjänster själva, köpa av förvaltningen eller köpa av något företag har vi tidigare föreslagit att pengssystemet inom den kommunala verksamheten administrerades på samma sätt som de fristående verksamheterna.

Vi instämmer i förvaltningens kritik när det gäller dubbelstyrning av förskola och skola, vilket på fältet upplevs som frustrerande.

Reservation anfördes *Ann-Mari Engel m fl* (v), bilaga. 1.

Reservation anfördes av *Carin Jahn m fl* (s) till förmån för förvaltningens förslag till beslut.

Särskilt uttalande gjordes av *Elisabeth von Essen* (sp), bilaga. 1.

Ersättaryttrande gjordes av *Maarit af Geijerstam* (mp) enligt följande.

Hade hon haft rösträtt hade hon anslutit sig till vänsterpartiets förslag till beslut.

Katarina–Sofia stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 5 september 2001 tar upp att det mot bakgrund av stadsdelsnämndsreformens ursprungliga intentioner nog finns fog för att tala om vissa brister framförallt vad gäller relationen mellan den centrala och lokala nivån. Reformen har i vissa delar också urholkats i och med att ansvaret för ett antal frågor har återförts till centrala facknämnder. En översyn skulle enligt förvaltningen kunna vara värdefull för att belysa vilka effekter hittillsvarande förändringar har haft ur demokrati- och servicesynpunkt och ur kostnadseffektivitet.

Förvaltningen menar att den centrala politiska strukturen med fackborgarråd kan ha bidragit till att understödja tendenser till detaljstyrning från central nivå. Införandet av skolpeng och förskolepeng har minskat stadsdelsnämndernas möjligheter att styra och fördela sina resurser. Det är framförallt inom förskola och skola som en centralisering av vissa funktioner till facknämnd medfört att verksamhetsansvariga tycker sig styras från två håll.

Stadsdelsförvaltningen lägger inga synpunkter på huruvida fackborgarråden helt eller delvis ska ersättas av eller kompletteras med borgarråd för stadsdelsnämnderna.

Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade den 25 oktober 2001 att översända stadsdelsförvaltningen tjänsteutlåtande som svar på remissen angående motion 2001:31 av Margareta Olofsson (v).

Reservation anfördes av *Ann-Marie Strömberg*, *Kjell Martèng* och *Roy Bjernestedt* (alla v) enligt följande.

Att som svar på remissen överlämna förvaltningen tjänsteutlåtande. Se bilaga. 1.

Särskilt uttalande gjordes av *Måns Rensner* (sp) enligt följande.

Stockholmspartiet är för att direktval till Stadsdelsnämnden införs.

Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 28 september 2001 avgränsar sitt svar till att kommentera relationen mellan den lokala och centrala nivån i stadens organisation. Huruvida en hemställan till regeringen om försök med direktval till stadsdelsnämnderna skall ske eller ej är en fråga för de politiska partierna.

Begreppet decentralisering får en ny innebörd när medborgare/brukaren själv får fatta beslut om viktiga delar av den kommunala servicen. Med pengsystem följer att de

resurser fullmäktige avsatt för respektive verksamhet i högre grad blir låsta. I Liljeholmen vidarefördelas redan idag skolpeng och förskolepeng direkt till skola respektive förskola. Stadsdelsnämndernas möjlighet att omfördela resurser mellan olika verksamheter utifrån de lokala förutsättningarna kommer att minska ju fler områden som omfattas av pengsystem.

Stadsdelsnämndsreformen rönt från början stort intresse från medborgarnas sida med öppna sammanträden och närmare direktkontakt med stadsdelens förtroendevalda. Det fungerade väl från början med välbesökta möten. Tyvärr kan konstateras att under de senaste åren har mötena blivit alltmer glest besökta. Nya informations- och kommunikationsmönster samt ny informationsteknik öppnar dock nya möjligheter till delaktighet och inflytande. Norrmalms stadsdelsnämnds försök till medborgardialog via Internet om Vasaparkens utformning är ett sådant exempel.

Det ”offentliga rum som motionären nämner är viktiga att ta fasta på, alla möjligheter till offentliga samtal kring angelägna frågor på lokal nivå bör tas tillvara. Varje medborgares rätt till inflytande och full delaktighet i samhället bör främjas.

Valnämnden beslutade den 29 augusti 2001 att godkänna valnämndens kanslis tjänsteutlåtande som svar på remissen angående motion 2001:31

Valnämndens kansli tjänsteutlåtande från den 15 augusti 2001 föreslår valnämnden att godkänna förslaget till remissyttrande och överlämna det till finansroteln.

I remissvaret behandlas endast tekniska och administrativa aspekter av direktval till stadsdelsnämnderna.

Från valteknisk synpunkt finns inga hinder för att genomföra direktval till en eller flera stadsdelsnämnder i samband med 2002 års valt till kommunfullmäktige. Givetvis kräver detta att formella förutsättningar för att genomföra sådana val tillskapas och att kommunfullmäktig fattar vederbörliga beslut.

Ett val till stadsdelsnämnderna redan år 2002 förutsätter ett antal snabba beslut av teknisk och organisatorisk karaktär relaterade till valets genomförande, och den valda församlingens utseende och funktioner.

Ytterligare ett val i vallokalerna medför självfallet en del tillkommande kostnader och administrativa svårigheter.

Under förutsättning att arbetsfördelningen mellan stat och kommun i valet inte ändras är dessa kostnader och svårigheter dock begränsade.

Motion (2002:18) om en kommunal demokrati för 2000-talet

Motion 2002:18 har remitterats till stadsledningskontoret samt till stadsdelsnämnderna Skarpnäck, Skärholmen och Kungsholmen,

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 8 maj 2002 över motion (2002:18) av Christopher Ödmann m fl (mp) om kommunaldemokrati för 2000-talet har i huvudsak följande lydelse.

Direktval till stadsdelsnämnderna

När det gäller direktval till stadsdelsnämnderna har denna fråga behandlats av kommunfullmäktige vid flera tillfällen. Så länge Stockholm är **en** kommun kan det bara finnas en direktvald fullmäktigeförsamling som har ett helhetsgrepp över stadens utveckling och ekonomi. Direktvalda stadsdelsnämnder kan leda till skilda majoriteter i kommunfullmäktige och stadsdelsområdena.. Direktvalda stadsdelsnämner utan beskattningsrätt blir från demokratisk utgångspunkt en synnerligen tvivelaktig hybridform av kommunal förvaltning.

Ge medborgarna rätt att lägga motioner till fullmäktige.

Kommundemokratikommittén (SOU 2001:48) ville införa en medborgerlig initiativrätt, medborgarförslag, innebärande att kommunfullmäktige finge besluta att alla i kommunen folkbokförda ges rätt att väcka ärenden i kommunfullmäktige. Staden avvisade det i sitt remissvar denna tanke med hänvisning till att kommunfullmäktige skulle belastas med c:a 7000 ärenden årligen om endast 1 procent av den skrivkunniga befolkningen använder en sådan rättighet. Medborgerlig initiativrätt kan fylla en funktion beroende på hur den utformas. Det finns stadsdelsnämnden som använder sig av medborgerlig initiativrätt och som anser att funktionen är ändamålsenlig.

Folkomröstningar

Nuvarande regler om folkomröstningar ger tillräckliga garantier för medborgarinflytande. Motionärernas numerärt opreciserade förslag föranleder således ingen ytterligare kommentar.

Lokala folkomröstningar i stadsdelarna

Demokratiutredningen tog i sitt slutbetänkande (SOU 2001:1) upp frågan om försök med nätbaserat röstande. Stadens ställde sig positiv till ett sådant försök. Inom vissa stadsdelsområden har försök med Internetbaserat röstande redan genomförts i enskilda sakfrågor. Intensionerna bakom motionens förslag har således tillgodosetts.

Punkterna som berör politikernas arbetsformer och arbetsvillkor ankommer på de politiska partierna att ta ställning till.

Öppna de centrala nämndmötena för allmänhet och media

I kommunallagen 6 kap. § 19 a stadgas att en nämnd sammanträde skall hållas inom stängda dörrar. Kommunfullmäktige kan dock om nämnden önskar ge sitt medgivande. Ärenden som berör myndighetsutövning eller som omfattas av sekretess skall hållas inom stängda dörrar. Vid kommunfullmäktige 1995-12-04 medgavs stadens nämnder att i mån av lämplighet anordna öppna nämndsammanträden. Den

der att i mån av lämplighet anordna öppna nämndsammanträden. Den formella rättigheten finns således.

Skapa ökade möjligheter för media till insyn i partiernas olika ställningstaganden

De ankommer på de politiska partierna att själva besluta om hur mediakontakterna bör byggas upp. Det ligger utanför kommunfullmäktiges egentliga beslutsfunktioner att göra uttalanden om partiernas arbetsmetoder över huvud taget.

Demokratisk utveckling i staden.

Stadsledningskontoret vill gärna peka på det intensiva reformarbete, som pågår i staden i syfte att öka enskilda människors inflytande över sin vardag. Pengsystemen stärker utan tvekan människors individuella inflytande över den kommunala tjänsteförsörjningen, vilket innebär ett demokratitillskott. En annan reform är delegering av beslut till lägsta möjliga nivå. Det gäller tex enklare bygglov och markanvisning som förts över till stadsdelsnämnderna. En begränsning av den politiska sfären med koncentration till områden där den är överlägsen marknadens, civilsamhällets och familjens naturliga domäner bidrar till att lösa de problem som motionärerna pekar på.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade den 25 april 2002 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande 2002-03-18 över remissen "Kommunal demokrati för 2000-talet" till kommunstyrelsen utan eget ställningstagande.

Nämnden gav dessutom förvaltningen i uppdrag att utveckla stadsdelens hemsida som verktyg för mer systematisk synpunktsinhämtning från medborgarna i olika frågor.

Nämnden anförde därutöver att motionen olika förslag berör verksamheterna i stadsdelsnämnderna enbart i ringa utsträckning. Frågan som berör kommunfullmäktiges arbetsformer måste diskuteras i partiövergripande överläggningar i stadshuset. Vad gäller tillsättande av oppositionsråd är detta en demokratifråga som i allra högsta grad är viktig för oppositionens arbetsmöjligheter.

Reservation anfördes av *Maria Hannäs* (v) enligt följande.

Att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag.

Därutöver anför följande.

Vi anser att direktval till stadsdelsnämnderna skall provas i staden.

Vi ser flera svårigheter med lokala folkomröstningar.

Vi anser inte att oppositionsborgarråden skall avskaffas. Denna möjlighet ger insyn för oppositionen och är mycket viktig.

Det är en viktig demokratiaspekt att alla kf-ledamöter får yttra sig i alla ärenden. Vi delar uppfattningen att ledamöter borde få tjänstgöra delar eller halva kf-möten. Det handlar inte om att "efter eget gottfinnande komma och gå" utan regler måste självklart finnas. Att detta skulle var stötande kan vi inte alls se.

De centrala nämnderna skall vara öppna för allmänheten, dock ej i den del som avser myndighetsutövning.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 18 mars 2002 har i huvudsak följande lydelse.

När det gäller direktval till stadsdelsnämnderna hänvisar förvaltningen till sitt yttrande över demokratiutredningens slutbetänkande (SOU 2000:1).

Direktval

Utan att ifrågasätta den möjlighet till direktval som utredningen föreslagit ser förvaltningen problem med att det anslagstilldelade (stadshusmajoriteten) och verkställande (stadsdelsnämnden) organet kan få olika politiska majoriteter. Även om detta i de flesta frågor inne innebär några målkonflikter anser förvaltningen att det finns frågor, exempelvis konkurrensutsättning via kvalitetsupphandling eller pengssystem, där de politiska blockens inställningar skiljer sig åt på ett avgörande sätt och att det där blir stora svårigheter om stadshuset och stadsdelsnämnderna har olika politisk majoritet. Ur demokratisynpunkt på de lokala planet för dock utredningen fram ett antal starka argument som talar för direktval.

Ge medborgarna rätt att lägga motioner i fullmäktige

Några stadsdelsnämnder ger medborgarna möjlighet att lägga förslag till nämnden. Skarpnäcks stadsdelsnämnd har alldeles nyligen beslutat att införa medborgarförslag. Förvaltningen ser inga principiella hinder för en motsvarande ordning i kommunfullmäktige.

Lokala folkomröstningar i stadsdelsnämnderna

Medborgarna har formella möjligheter att initiera folkomröstningar men att initiativen vinner sällan gehör. Förvaltningen anser att man bör betänka att många frågor är komplicerade och att det tar tid att sätta sig in i frågeställningarna. Det är ofta svårt att bryta ut enskilda frågor för en folkomröstning eftersom besluten ofta hänger samman med en lång rad frågor. Folkomröstningar tenderar att förenkla och förytliga komplicerade politiska problem.

När det gäller frågan om oppositionsrådets avskaffande och ökad tolerans mot kf-ledamöter väljer förvaltningen att avstå från att svara. Likaså ledamöternas och ersättarnas möjlighet att tjänstgöra halva sammanträden.

Alla politiker i kommunfullmäktige ska få en dator.

Mot bakgrund av att tillgång till dator numera är näst intill oundgänglig för arbetsuppgifter vari ingår informationssökning, kommunikation och skrivarbete stöder förvaltningen förslaget.

Öppna central nämndsammanträden

Skarpnäcks stadsdelsnämnd har sedan flera år haft öppna nämndmöten och ser ifrån stadsdelsnämndens horisont inga hinder för att en motsvarande ordning införs i centrala nämnder.

Förvaltningen har ingen synpunkt på frågan om medias ökade möjligheter till insyn i partiernas olika ställningstaganden.

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade den 30 maj 2002 att som svar på remissen överlämna och återropa förvaltningens svar.

Reservation anfördes av *Torsten Sandgren m fl* (v) enligt följande.

De yrkade att motionens att-satser 1,2 och även 9 skulle bifallas.

Reservation anfördes av *Urban Johansson* (mp) enligt följande.

I huvudsak bifall till motionen.

Reservation anfördes av *Gustav Åkerblom m fl* (fp) enligt följande.

I huvudsak bifall till miljöpartiets motion.

Reservation anfördes av *Irene Brunér Lidblom* (sp) enligt följande.

Bifall till att-sats 9 i motionen.

Särskilt uttalande gjordes av *Gustav Åkerblom m fl* (fp) enligt följande.

Folkpartiet anser att det skulle vara positivt för den kommunala demokratin om direktval till stadsdelsnämnderna infördes. Vi instämmer i huvudsak med miljöpartiets motion.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 7 mars 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Av de tio punkterna är det två som direkt hänför sig till stadsdelsnämndens verksamhet.

Övriga åtta punkter rör den politiska organisationen och arbetsformerna kring kommunfullmäktige eller förhållande inom centrala nämner. Över detta yttrar sig inte förvaltningen.

Direktval till stadsdelnämnderna

Den demokratiska delaktigheten skulle troligen öka med direktvalda stadsdelsnämnder som speglar valmanskåren i de olika stadsdelarna. Verksamheter skulle då kunna utformas på olika sätt med hänsyn till de lokala förutsättningarna.

Samtidigt finns stora värden med en gemensam stad med rimligt lika förutsättningar för den enskilde brukaren. Direktvalda stadsdelsnämnder riskerar att bli en centrifugal kraft som kan splittra staden som istället skulle behöva bli ännu mera integrerad.

Lokala folkomröstningar

Förvaltningen uppfattar motionärerna så att folkomröstningar ska ske i frågor som ligger inom nämndernas kompetensområde. Annars blir resultatet svårt att hantera inom den lokala nämnden. Förvaltningen anser inte att stadsdelsnämndernas beslutsmandat ska ersättas av folkomröstningar. Ska sådana hållas bör de enbart vara rådgivande.

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade den 23 maj 2002 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av *Herman Gatica* (v) enligt följande.

Stadsdelsnämnden instämmer i motionärernas förslag att stadsdelsnämnderna bör direktväljas för att dessa skall få en bättre demokratisk legitimitet.

Regelrätta folkomröstningar är ett viktigt inslag i en levande demokrati och ett viktigt steg i att föra ut politiken närmare invånarna i stadsdelarna.

Det är viktigt att öka öppenheten i det politiska beslutsfattandet och ge medborgarna större insyn och delaktighet i de politiska processerna.

Reservation anfördes av *Birgitta Waller* (mp) enligt följande.

Föreslår följande.

Stadsdelsnämnderna beslutar att tillstyrka motionen i sin helhet.

Kungsholmens stadsdelsnämnd genomför webbaserade folkomröstningar.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 10 maj 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Kommentarer finns endast på de förslag som direkt berör stadsdelsnämnderna. Det är förslaget om att införa direktvalda stadsdelsnämnder och att genomföra lokala folkomröstningar.

Direktvalda stadsdelsnämnder

I den utvärdering av stadsdelsnämndsreformen som gjorts av Institutet för kommunal ekonomi (IKE 2001:111) konstateras att stadsdelsnämndsreformens mål att stärka den lokala demokratin och delaktigheten inte kan sägas ha uppnåtts. De indirekta valen till stadsdelsnämnderna nämns som en del i sammanhanget.

För att direktvalda stadsdelsnämnder skulle medföra någon reell förändring skulle det behövas samtidigt lagändring med översyn av den kommunala likställighetsprincipen och med införande av beskattningsrätt för stadsdelsnämnderna.

Lokala folkomröstningar

De allra flesta stadsdelsnämnderna publicerar på sina hemsidor föredragningslistor, tjänsteutlåtanden och protokoll. Flera stadsdelsnämnder däribland Kungsholmen erbjuder också möjlighet att lämna medborgarförslag via internet.

Web-baserade former av folkomröstningar genomförs idag inom några stadsdelsnämnder. Via Norrmalms stadsdelsnämnds hemsida kan allmänheten delta i omröstning i olika aktuella frågor. Älvsjö stadsdelsnämnd har en medborgarpanel bestående av ungefär 500 personer som via internet lämnar synpunkter i specifika frågor. Kista stadsdelsnämnd har under våren 2002 startat Kista e-parlament. Det är öppet för boende och verksamma i området och ska fungera för såväl rådgivande omröstningar som diskussionsforum.

Regelrätta folkomröstningar, såsom de regleras i lagen för kommunala folkomröstningar, skulle genom den administration de ofrånkomligen medför att vara alltför kostsamma för att det skulle vara motiverat att genomföra dem.

RESERVATIONER M.M.

Motion 2001:48 om representation enligt valresultatet i stadsdelsnämnderna och motion 2001:51 om direktvalda stadsdelsnämnder

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Sten Erson Wester (kd) enligt följande.

Motionen innefattar ett förslag om att införa direktval till stadsdelsnämnderna. Ett sådant system skulle enligt vårt synsätt kunna vara tänkbart om man inriktade sig på ett direktval av stadsdelsnämndskandidater från de olika partierna efter det att kommunalvalet genomförts. På så sätt bibehålls en enhetlig politisk majoritet i hela kommunen samtidigt som väljarna i respektive stadsdelsområde får ett lokalt inflytande över vilka kandidater från respektive partier som är representerade i stadsdelsnämnderna. Eftersom stadsdelsnämnderna har en mycket viktig roll att spela vad avser vilken politisk inriktning som skall väljas i olika frågor och denna är kopplad till valresultatet i staden som sådan, ter det sig mycket svårt att genomföra en modell med olika politiska majoriteter i olika stadsdelsnämnder och i staden centralt.

Detta skulle från flera sidor kunna komma att te sig tämligen ohanterligt, så länge det är fråga om samma kommun. Vitsen med stadsdelsnämnder är ju just att de existerar inom en och samma kommun.

Vi ser således gärna att fullmäktige beslutar om att en utredning görs av frågan om direktval av stadsdelsnämndskandidater i samband med eller efter fullmäktigevalen samt att man därvid belyser bl a konsekvenser, hur frågan rent praktiskt skulle kunna lösas samt om detta kan vara ett sätt att stärka stadsdelsnämndernas roll.

I övrigt föreligger skäl till en slutlig översyn av stadsdelsnämndsreformen för att komma till rätta med den del "barnsjukdomar" samt övriga brister vad gäller t ex stelbenta schabloner och fördelningsnycklar och för att kunna stärka stadsdelsnämndernas roll och ansvar.

Särskilt uttalande gjordes av Hans-Ove Dorfh m fl (m) enligt följande.

Stadsdelsnämndsreformen har inte medfört att medborgarna blivit mer engagerade och aktiva i lokalpolitiken. Det visar den utvärdering av stadsdelsnämndsreformen som IKE-institutet gjort och som motionärerna hänvisar till. Även tidigare forskning inom området visar samma resultat. Stadsdelsnämnderna är ett politiskt projekt som skapat fler politiska uppdrag med höga arvoden. Det har lett till fler nöjda politiker men betydligt färre nöjda medborgare. Enskilda människors inflytande kan öka på andra sätt än genom stadsdelsnämnder. Ett gott exempel på detta är de olika

än genom stadsdelsnämnder. Ett gott exempel på detta är de olika valfrihetsreformer som ger invånarna möjlighet att själva välja. Systemet har funnits inom skolan under ett flertal år och kommer från årskiftet att omfatta även hemtjänsten för äldre och funktionshindrade.

Gällande lagstiftning tillåter inte direktval till stadsdelsnämnder. I den nyligen presenterade kommundemokratiutredningen (maj) avvisas dessutom en förändring av lagstiftningen i detta avseende. Mot denna bakgrund lär det vara mycket svårt att få gehör för en hemställan hos regeringen att på försök få genomföra direktval till stadsdelsnämnderna i Stockholms stad.

Skälen att avvisa direktval till stadsdelsnämnderna är flera. Ansvarsfördelningen blir oklar, då stadsdelarna saknar egen beskattningsrätt och alltså skulle vara beroende av den kommunala finansieringen. En motstridig politik skulle kunna bedrivas på kommuncentral respektive stadsdelsnämnds nivå och slutligen finns även en risk att den kommunala likställighetsprincipen sätts ur spel.

Katarina Sofia stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Mikael Andercrons (fp) enligt följande

I ärende 20 behandlas två motioner som nämnden fått på remiss. Folkpartiets sammantagna bedömning och inställning är följande:

Vi är positiva till direktval till stadsdelsnämnderna. Men vi vill först se det på prov i några stadsdelsnämnder, däribland vår egen. I likhet med motionärerna Ödmann och Gunnarsson, anser vi att det skulle ha positiva effekter för närdemokratin, även om vi redan i dag anser att politiker i stadsdelsnämnderna har den legitimitet som behövs.

Men samtidigt kan direktval kanske förorsaka praktiska problem, t ex då stadsdelsnämnderna inte själva beviljar sig budgetmedel. Därför anser vi att det först måste prövas, för att se vilka effekterna blir och utvärdera om detta är en bra väg att gå. Vi vill inte medverka till en reform som istället fördjupar misstroendet mot politiker. En utvärdering i samband med direktval kan även se över om det finns anledning att ändra på stadsdelsnämndernas delegation och ansvarsområden så att de mer överensstämmer med väljarnas förväntningar på direktvalda nämnder.

Vi är däremot inte positiva till att låta ett lokalt valresultat till fullmäktige avspegla sig i nämndernas sammansättning, utan avvisar den motionen. Vi förordar istället direktval till stadsdelsnämnderna, i första omgången på prov i några utvalda nämnder så att medborgarna kan utse just de personer de vill se i sin stadsdelsnämnd. Detta skulle även kunna innebära att personer utanför de etablerade partierna, med stort förtroende lokalt, kan bli valda. Steget att från gräsrot till ett politiskt engagemang skulle kanske inte upplevas så stort om uppdraget avsåg ett engagemang i en stadsdelsnämnd.

Särskilt uttalande gjordes av Patrik Holmberg (kd) enligt följande.

Stadsdelsnämnden beslutar
att avslå motionen samt
att därutöver anför följande

Ärendet behandlar två motioner ställda till kommunfullmäktige som sänts till nämnden för remissyttrande. Motionerna har de gemensamt att de önskar se en ordning där det lokala valutslaget får effekt för sammansättningen av stadsdelsnämnderna. Kommunfullmäktige anser att det är av yttersta vikt att styrningen av staden är tydlig på alla politiska nivåer genom likställd representation. Det övergripande politiska ansvaret i kommunen innehas av kommunfullmäktige som beslutar om skattesats, medeltilldelning och prioritering mellan olika verksamheter.

Att tillåta lokala valutslag att spela in vid fördelningen av mandat i stadsdelsnämnderna skulle medföra problem. En situation med olika majoritet i kommunfullmäktige och stadsdelsnämnd innebär bl.a. att den lokala majoriteten omöjligt kan bedriva egenmäktig politik då villkoren sätts av kommunfullmäktige. Dessutom kommer med stor sannolikhet kommunfullmäktiges beslut att motarbetas och ett glapp mellan utlovad politik på kommunnivå och genomförd politik på stadsdelsnivå uppstår. Inget av detta är till gagn för medborgarna, lokalt såväl som i stadshuset. Dessutom över åtgärder vidtas för att öka väljarens inflytande över vilka personer som representerar dem i stadsdelsnämnderna, utifrån valutslag till kommunfullmäktige. Inspiration kan hämtas från personvalsreformen. De röstande skulle då ges möjlighet att välja vilka personer, på en av partierna upprättad lokal kandidatlista, som ska representera dem i stadsdelsnämnden. På så sätt kommer väljarna personpreferenser i dagen vilket ger ökad legitimitet för de valda.

Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Ing-Marie Gidlöf, Jan-Erik Roos och Ewa Fagerhem alla (s) enligt följande.

Stadsdelsnämnden beslutar att avstyrka motionen samt att därutöver anför följande.

Frågan om direktval till stadsdelsnämnderna har utretts och diskuterats vid ett flertal tillfällen. De utredningar som gjorts har kommit fram till skilda slutsatser. Demokratiutredningen har kommit fram till en ståndpunkt som inte delas av kommundemokratikommitténs betänkande.

Det saknas i dag också lagliga förutsättningar för direktval.

Det är angeläget att medborgarnas inflytande över frågorna i den egna stadsdelen ökar. Det är där man bor och tillbringar en stor del av sin tid. Det är ju också över

frågorna i den egna om givningen som man har de största kunskaperna och de största intressena.

Det är därför angeläget att medborgarnas inflytande garanteras och stärks genom engagemang och deltagande i de lokala politiska organisationernas arbete. Det är också från och /eller genom dessa lokala organisationer som de politiska företrädarna i stadsdelarna bör rekryteras.

Det är också där man kan påverka såväl politikens innehåll som vilka personer man vill se som sina företrädare i stadsdelens beslutande organ.

Frågan om direktval eller inte står i och för sig inte i motsatsförhållande till engagemang och deltagande i det lokala politiska livet som instrument för inflytande och påverkan.

Frågan är komplicerad eftersom direktval till stadsdelsnämnderna i nuvarande läge kan och skulle sannolikt också betyda olika majoritetsförhållanden i Stockholms stadshus och i flera av stadsdelsnämnderna. Detta skulle då få till följd att en majoritet bestämmer de ekonomiska förutsättningarna för stadsdelarnas verksamheter medan en annan majoritet ska svara för utförandet av stadsdelarnas uppgifter utan direkt inflytande över finansieringen.

Den mest angelägna uppgiften för närvarande är att ge de befintliga stadsdelsnämnderna ett ökat inflytande och vidgat ansvar för fler frågor i den egna stadsdelen. Lika viktigt är det att debatten om formerna för hur detta ska gå till fortsätter. Parallellt med detta måste informationen till medborgarna förstärkas så att dessa vet vad som beslutats var och vad som händer inom den lokala politiken och inom förvaltningarna. Tyvärr har just informationen varit ett lågprioriterat område för den borgerliga majoriteten.”

Reservation anfördes av Ann-Marie Strömberg och Kjell Marténg (v) och Henry Väljä (mp) enligt följande.

Stadsdelsnämnden beslutar

att som svar på remissen till kommunstyrelsen överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande,

att för sin del tillstyrka motionen, samt

att därutöver anför följande:

Stockholm är en segregerad stad, även politiskt, vilket visar sig genom att de olika partiernas röstetal är olika fördelade i olika delar av staden. Detta bör avspeglas även i stadsdelsnämndernas politiska sammansättning. När stadsdelsnämndens politiska sammansättning stämmer med de val medborgarna i stadsdelsnämndens område har gjort blir det också lättare för partierna att utse ledamöter och ersättare som har lokal förankring i området.

Stadsdelsnämnden anser i likhet med motionärerna att stadsdelsnämnderna borde väljas genom direktval. Med tanke på Kommundemokratikommitténs betänkande,

regeringens tidigare inställning till direktval och den korta tid som återstår till 2002 års val är direktval till stadsdelsnämnderna redan år 2002 tyvärr föga realistiskt.

Som ett alternativ till direktval bör staden pröva förslaget i motionen "Representation enligt valresultatet i stadsdelsnämnderna" av Margareta Olofsson m fl (v): att staden efter valet 2002 utser ledamöter i några av stadsdelsnämnderna enligt valresultatet i respektive område. Detta förslag har den fördelen att det går att genomföra utan lagändring.

Stadsdelsnämnden anser även att staden bör framställa hos regeringen om att vid kommande val på försök få genomföra direktval i några stadsdelsnämnder för att senare förhoppningsvis kunna genomföra direktval i samtliga stadsdelsnämnder.

Särskilt uttalande gjordes av Malin Eriksson (fp) enligt följande.

Stockholms stad är nästan femtio gånger större än den svenska mediankommunen. Då blir det alltför lätt långt mellan väljare och valda. Stadsdelsnämnderna har krympt det avståndet och fört de lokala frågorna närmare medborgarna. Men det finns komplikationer. Statliga beslut begränsar det kommunala självstyret, och möjligheterna till variation inom en kommun är ännu mindre. Kommunallagens likställighetsprincip och tillgången på resurser innebär betydande restriktioner. En annan är att många viktiga beslut för människors vardag har decentraliserats långt bortom stadsdelsnämnderna till människor själva. Pengsystemen inom barnomsorg, skola och äldreomsorg har förvisso gjort att stadsdelsnämndernas makt har minskat, men makten har i stället gått till enskilda människor.

Det är en positiv utveckling. Det finns fortfarande många beslut som bäst lämpar sig att fatta på stadsdelsnivå (endel av dem fattas idag i stadshuset). Men medborgarnas förtroende för politiken och viljan att delta i ett demokratiskt samtal blir knappast stärkt om de ges en bild av stadsdelsnämndernas makt som sedan visar sig vara överdriven. En nämndmajoritet som inte motsvarar den i stadshuset skulle få svårt att föra en politik som skulle vara trovärdig inför de egna väljarna. Direktval till stadsdelsnämnderna skulle ge en tydlig lokal förankring. Men det kan ju också uppnås genom att de enskilda partierna strävar efter detta när nämndledamöter utses. Då slipper man också den begränsning det skulle innebära att vakanser bara kan fyllas av dem som var intresserade av uppdrag hösten innan förra valet.

Motion 2001:31 om fullföljande av stadsdelsnämndsreformen genom åtgärder för att organisatoriskt och politiskt stärka den lokala nivån.

Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Ann-Marie Strömberg, Kjell Marténg och Roy Bjernstedt (alla v) enligt följande.

Att som svar på remissen till kommunstyrelsen överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande,

att för sin del tillstyrka motionen, samt att anför följande:

Stadsdelsnämndsreformen har under den gångna mandatperioden urholkats. Den borgerliga majoriteten har genom att prioritera skattesänkningar framför medborgarnas välfärd tvingat stadsdelsnämnderna till att huvudsakligen ägna sig åt åtgärder för att uppnå budgethållning. Stadsdelsnämndernas allför snäva budgetramar räcker endast nödortfigt till de ”obligatoriska” verksamheterna. Det som får stryka på foten är bland annat stöd till lokalt kultur- och föreningsliv och utvecklingen av former för medborgarinflytande. Central- och detaljstyrning från borgarråd och centrala nämnder har minskat handlingsutrymmet för stadsdelsnämnderna.

Majoritetens omhuldande lomkurrensutsättningar och pengsystem innebär varken valfrihet eller medborgarinflytande – det handlar om ett systemskifte – överförande av offentligt drivna verksamheter till privata vinstintressen och omvandling av rätten till vård och omsorg efter behov och önskemål till vård och omsorg efter plånbokens tjocklek.

Att besöken på stadsdelsnämndernas sammanträden minskar är inte att under på – när den borgerliga majoriteten inte kan ta ansvar för sin egen politik, utan skyller ifrån sig på sina partikamrater i stadsfullmäktige och när medborgare i publiken som framför synpunkter beträffande den förda politiken inte blir bemötta med respekt – då förlorar både politiken och politikerna såväl respekt som trovärdighet.

Den politiska sammansättning av stadsdelsnämnderna stämmer inte med valresultaten i stadsdelsnämndsområdena. Direktval av stadsdelsnämnderna skulle förvisso innebära komplikationer. I en segregerad stad som Stockholm skulle det bli varierande majoriteter i stadsdelsnämnderna. Samtidigt skulle väljarnas val ge direkta utslag i stadsdelsnämndernas politiska sammansättning och stadsdelsnämndernas politiker skulle få en helt lokal förankring och politisk tyngd än nu.

För att stadens folkvalda skall kunna återerövra både respekt och trovärdighet bör en snabb översyn göras beträffande stadens politiska organisation. Stadens centrala politiska ledning bör omorganiseras enligt motionärernas förslag. Stadsdelsnämnderna bör återfå ansvar från centrala förvaltningar. Stadsdelsnämnderna skall ha både direkta uppdrag och möjlighet att utveckla former för medborgarinflytande. Direktval till

stadsdelsnämnderna bör införas på försök i några stadsdelsnämnder redan efter valet 2002.

Motionen bör bifallas.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Ann-Mari Engel m fl (v) enligt följande.

Att överlämna förvaltningens utlåtande

Att tillstyrka motionen

Att därutöver anföras

Motionen hänvisar till den nyligen genomförda vetenskapliga utvärderingen av stadsdelsnämndsreformen, som framhåller stora brister som handlar om relationen mellan den lokala och den centrala nivån. Motionen föreslår dels en översyn av stadens centrala politiska organisation, för att anpassa denna till stadsdelsnämndsreformen, dels att staden hemställer till regeringen om att få genomföra försök med direktval till några stadsdelsnämnder.

Erfarenheterna från stadsdelsnämnden Katarina-Sofia understryker på lokal nivå de problem som framhålls i motionen. Förvaltningen framhåller problemen med tendenser till detaljstyrning och en urholkning av reformen och framhåller exempel från främst förskolan och skolan. Förvaltningen menar att i sitt svar att en översyn skulle vara värdefull.

Vi vill understryka att den lokala nämndens verksamhetsområden har blivit alltmer beskurna, av såväl pengsystem som återtaganden av verksamheter till staden centralt. Samtidigt finns det i staden inget övergripande ansvar för stadsdelarnas verksamhet. De ekonomiska ramarna fastställs centralt, men ansvaret för konsekvenserna för verksamheterna läggs lokalt på stadsdelsnämnderna. För medborgaren kan det bli svårt att fastställa ansvaret i aktuella frågor, då frågorna bOLLAS fram och tillbaka mellan lokal och central nivå.

I stadsdelsreformen fanns en stor potential för att stärka den lokala demokratin, då det finns stora möjligheter att engagera befolkningen i stadsdelen i olika frågor. Den borgerliga majoriteten har inte tagit detta demokratiansvar på allvar och dialogen med medborgarna har tystnat.

I rapporten framhålls att det finns en mycket stark opinion för direktval till stadsdelsnämnderna, vilket skulle kunna öka deras autonomi och legitimitet i förhållande till medborgarna. Vi anser att staden bör hemställa till regeringen om försöksvisa direktval till några stadsdelsnämnder.

Särskilt uttalande gjordes av Elisabeth von Essen (sp) enligt följande.

Stadsdelsnämndsreformen tillkom efter omfattande utredningsarbete och mycket moget övervägande. Förberedelserna var minutiösa, men verkligheten gick självfallet inte att helt simulera. Klart är att reformens samordningseffekt gett inbesparingar i miljardklassen. Demokratisyftet har i den undersökning som genomförts inte slagit lika tydligt. Därför behöver nya former utvecklas.

Ett viktigt inslag i ett sådant arbete vore att försöka införa direktval till stadsdelsnämnderna såsom motionärerna föreslår. För detta krävs inte i första hand någon lagändring, snarare ett medgivande från regeringen att ett försök av detta slag ingångsätts i Stockholm. Katarina-Sofia vore ett lämpligt försöksområde.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Sten Erson Wester (kd) enligt följande.

Vi reserverar oss mot beslutet då vi yrkade att nämnden skulle besluta följande

Motionen innefattar ett förslag om att införa direktval till stadsdelsnämnderna. Ett sådant system skulle enligt vårt synsätt kunna vara tänkbart om man inriktade sig på ett direktval av stadsdelsnämndskandidater från de olika partierna efter det att kommunalvalet genomförts. På så sätt bibehålls en enhetlig politisk majoritet i hela kommunen samtidigt som väljarna i respektive stadsdelsområde får ett lokalt inflytande över vilka kandidater från respektive partier som är representerade i stadsdelsnämnderna. Eftersom stadsdelsnämnderna har en mycket viktig roll att spela vad avser vilken politisk inriktning som skall väljas i olika frågor och denna är kopplad till valresultatet i staden som sådan, ter det sig mycket svårt att genomföra en modell med olika politiska majoriteter i olika stadsdelsnämnder och i staden centralt.

Detta skulle från flera sidor kunna komma att te sig tämligen ohanterligt, så länge det är fråga om samma kommun. Vitsen med stadsdelsnämnder är ju att de existerar inom en och samma kommun.

I övrigt föreligger skäl till en slutlig översyn av stadsdelsnämndsreformen för att komma till rätta med en del "barnsjukdomar" och för att kunna stärka stadsdelsnämndernas roll och ansvar.

Särskilt uttalande gjordes av Hans-Ove Dorfth m fl (m) enligt följande.

Stadsdelsnämndsreformen har inte medfört att medborgarna blivit mer engagerade och aktiva i lokalpolitiken. Det visar den utvärdering av stadsdelsnämndsreformen som IKE-institutet gjort och som motionärerna hänvisar till. Även tidigare forskning inom området visar samma resultat. Stadsdelsnämnderna är ett politiskt projekt som skapat

fler politiska uppdrag med höga arvoden. Det har lett till fler nöjda politiker men betydligt färre nöjdare medborgare.

Enskilda människors inflytande kan öka på andra sätt än genom stadsdelsnämnder. Ett gott exempel på detta är de olika valfrihetsreformer som ger invånarna möjlighet att själva välja. Systemet har funnits inom skolan under ett flertal år och kommer från årsskiftet att omfatta även hemtjänsten för äldre och funktionshindrade.

Gällande lagstiftning tillåter inte direktval till stadsdelsnämnder. I den nyligen presenterade kommandemokratiutredningen (maj) avvisades dessutom en förändring av lagstiftningen i detta avseende. Mot denna bakgrund lär det vara mycket svårt att få gehör för en hemställan hos regeringen att på försök få genomföra direktval till stadsdelsnämnderna i Stockholms stad.

Skälen att avvisa direktval till stadsdelsnämnderna är flera. Ansvarsfördelningen blir oklar, då stadsdelarna saknar egen beskattningsrätt och alltså skulle vara beroende av den kommunala finansieringen. En motstridig politik skulle kunna bedrivas på kommunalcentral respektive stadsdelsnämnds nivå och slutligen finns även en risk att den kommunala likställighetsprincipen sätts ur spel.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2002:18

2002:18

Motion av Christopher Ödmann m.fl. (mp) om en kommunaldemokrati för 2000-talet

I takt med att samhället förändras är det viktigt att demokratin utvecklas. Stadsdelsnämndsreformen har varit början på en ny viktig demokratisk utveckling i Stockholm. Besluten och beslutsfattarna har kommit närmare de som berörs. Öppna nämndsammanträden skapar ökade möjligheter för att medborgarnas intresse för stadens demokratiska utveckling ökar. Vi menar att nästa naturliga steg är direktvalda stadsdelsnämnder.

För att öka medborgarnas delaktighet och initiativ även mellan valdagarna anser vi att medborgarna ska ges förslagsrätt till fullmäktige och att folkomröstningar ska kunna genomföras regelbundet i Stockholm. Även i Stadsdelsnämnderna kan demokratin utvecklas idag också med hjälp av IT. Våra uppdragsgivare är medborgarna. För att skapa en demokratisk kultur som sätter stockholmarnas behov av god service i centrum krävs ett personligt, aktivt och synligt engagemang av alla förtroendevalda. De demokratiska processerna ska därför kontinuerligt utvecklas samtidigt som de kommunala politikernas arbetsformer och arbetsmiljö också utvecklas. Detta menar vi är helt nödvändigt om den kommunala demokratin ska kunna utvecklas och helst stärkas. Det betyder att vissa regler för det politiska arbetet måste förändras och vissa stelbenta regler avskaffas för det politiska arbetet. Eftersom vi i Stockholm har majoritetsstyre bör det ifrågasättas om oppositionsborgarråd verkligen fyller någon funktion. Dessa skulle med lätthet kunna ersättas med politiska arvoden för alla politiska oppositionspolitiker.

Majoritetsborgarråden och övriga partiets företrädare måste ändå träffas innan borgarrådsberedningen. Det nuvarande sättet att arbeta på leder till ett onödigt extra steg i stadens styre och i den demokratiska processen. Med ett

avskaffande av oppositionsborgarråden kan också kommunstyrelsen få ökad betydelse som något annat än endast ytterligare en transportsträcka av papper.

I kommunfullmäktige är det angeläget att arbetsformerna förbättras för enskilda ledamöter och ersättare. Försök att begränsa antalet representanter som går upp i olika interpellationsdebatter har blivit meningslösa då en del partier i alla fall ändå inte håller förslag på överenskommelser. Likaså förslaget på att endast en ledamot från samma parti får ta replik blir meningslös när regeln inte gäller alla partier. När det gäller beslut av motioner borde det vara självklart att fler ledamöter deltar.

Försöken att motverka förnyelse, slå vakt om gamla regler behöver brytas om kommunfullmäktige ska få behålla nya ledamöter. Idag ser samhället mycket annorlunda ut än när förra seklet var ungt. Idag har människor, kommunpolitiker inte bara en kväll i veckan bokad för politik och andra aktiviteter. Idag händer ofta att aktiva människor har flera åtaganden på samma kväll. Det skulle underlätta om en ökad tolerans och insikt om detta fanns hos fler så att det blir helt accepterat att en ledamot av kommunfullmäktige får inträda senare på kvällen utan att ledamoten ska mötas med spekulationer om varför han/hon kommer senare. Även om inbitna kommunfullmäktige arbetare tror att alla andra möten i samhället på måndagar är precis lika långa som kf-mötena 16 – 22 så ser verkligheten idag inte ut så.

Ledamöter och ersättare ska fritt och utan antydningar och spekulationer få byta tjänstgöring med varandra under fullmäktigesammanträdena.

Ersättare och ordinarie ledamöter ska också fritt få begära bordläggning av sina egna motioner och interpellationer. De politiska partierna har här ett ansvar att underlätta det politiska arbetet och anpassa arbetsformerna till den verklighet som människor lever under idag. Det handlar också om att politik och demokrati även fortsättningsvis ska kännas intressant och viktigt för de som tar på sig politiska uppdrag. Insikten om att demokratin ständigt behöver utvecklas för att inte dö behöver idag ytterligare medvetandegöras.

För att kommunpolitiker ska kunna fullgöra sina uppdrag krävs idag att de har tillgång till dator. De ordinarie fullmäktigeledamöter har tillgång till detta idag men ersättarna har det fortfarande inte. Detta måste snarast åtgärdas så alla politiker i fullmäktige har de redskap som idag krävs för att på bästa sätt kunna fullgöra sina uppdrag.

Stadsdelsnämndsreformens lyckade försök som t.ex. de öppna mötena måste spridas till fler nämnder. Vi anser att det nu är dags att öppna även de centrala nämndmötena och kommunstyrelsen för allmänhet och media. Fortfarande anses det tyvärr självklart att mycket av diskussionerna om människors framtid ska ske bakom stängda dörrar. Det demokratiska systemet måste våga ta steg så att insynen ökar. Detta bör även gälla då de politiska

ta steg så att insynen ökar. Detta bör även gälla då de politiska partierna har andra diskussioner än i samband med olika nämndmöten. Det borde skapas ökade möjligheter för media att kunna få insyn i partiernas politiska ställningstagande i olika politiska frågor.

Allmänheten och demokratin tjänar inte på att media genom brist på insyn och information tvingas spekulera och bedriva kremlologi i ett öppet och demokratiskt samhälle. Vi menar inte att alla möten alltid kan vara öppna men att de politiska partierna bör försöka inse att större öppenhet än vad som sker idag är något som skulle främja demokratin.

Med anledning av ovanstående föreslår vi kommunfullmäktige besluta att

1. direktvalda stadsdelsnämnder införs i Stockholms stad
2. ge medborgarna rätt att lägga motioner till fullmäktige
3. folkomröstningar genomförs varje mandatperiod
4. lokala folkomröstningar genomförs i stadsdelsnämnderna
5. oppositionsborgarråden avskaffas
6. ökad tolerans mot att alla kf-ledamöter yttrar sig i interpellationer, motioner och utlåtanden
7. rätt för alla ledamöter och ersättare i kf att fritt tjänstgöra halva eller delar av kf-kvällarna
8. alla politiker i kommunfullmäktige ska få en dator
9. öppna de centrala nämndmötena för allmänhet och media
10. skapa ökade möjligheter för media till insyn i partiernas olika ställningstagande.

Stockholm den 18 februari 2002

Christopher Ödmann

Viviann Gunnarsson

Rebwar Hassan

Eivor Karlsson

Per Bolund

Peter Modesta

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2001:31

**2001:31 Motion av Margareta Olofsson m.fl. (v) om
fullföljande av stadsdelsnämndsreformen genom
åtgärder för att organisatoriskt och politiskt stärka
den lokala nivån**

Stadsdelsnämndsreformen har nu utvärderats vetenskapligt. En slutrapport är framlagd av Institutet för kommunal ekonomi, bakom vilken står forskarna Henry Bäck, Folke Johansson, Ernst Jonsson och Lars Samuelson. Rapporten innehåller mycket av intresse för oss som är politiskt verksamma och för medborgarna i vår stad. Den mediabild som givits av stadsdelsnämndsreformen som ett demokratiskt misslyckande motsägs på punkt efter punkt. I rapportens sammanfattning konstateras således att "SDN-reformen inte varit varken verkningslös eller negativ från normativa demokratiteoretiska utgångspunkter." Som särskilt positiva effekter nämns framväxten av ett "offentligt rum" i stadsdelarna och en ny lokal politikerroll. Positivt är också att de fattigare stadsdelarna fått en politisk röst och på ett nytt sätt kunnat lyfta fram fördelningsfrågor, vilket blivit allt viktigare i en situation med urholkade ekonomiska resurser.

I rapporten redovisas också två stora brister, som måste undanröjas, om stadsdelsnämndsreformen ska kunna vidareutvecklas framgångsrikt. Båda handlar om relationen mellan den centrala och den lokala nivån. En tendens har hela tiden funnits från den centrala politiska apparaten att vilja detaljstyra. I rapportens sammanfattning dras slutsatsen att dessa inslag av detaljstyrning kan hänga samman med det förhållande att den centrala politiska organisationen inte anpassats till den nya situation som uppstått med stadsdelsnämnderna. Ernst Jonsson vidareutvecklar denna synpunkt i en analys av motsättningen mellan ledningens behov av kontroll och de lokala enheternas behov av autonomi.

"Som en följd av att den politiska organisationen bibehölls intakt när stadsdelsnämndsreformen infördes, har denna motsättning uppenbarligen

blivit särskilt uttalad. Samtidigt som stadsdelsnämnderna förväntas anlägga en helhetssyn och integrerar olika verksamheter med varandra är fackborgarråden liksom tidigare inriktade på var sitt verksamhetsområde. En sådan konstruktion kan närmast liknas vid ett inbyggt systemfel, som påtagligt ökar risken för detaljstyrning på central nivå. För fackborgarråden som har ett vällovligt syfte att värna om sina olika verksamhetsområden, kan det vara frestande att – trots att direktivrätt saknas – på olika sätt gripa in och söka påverka hur stadsdelsnämnderna väljer att agera.”

Detta är en erfarenhet som vi tror att de flesta lokala politiker och förvaltningar kan bekräfta. Den lösning som förstås ligger nära till hands och också föreslås av Ernst Jonsson är en anpassning av den centrala politiska organisationen till stadsdelsnämndernas behov. Det viktiga, om inte stadsdelsnämndsreformen ska helt urholkas, är att den lokala nivån stärks. Just nu ser vi hur centrum steg för steg tar tillbaka den makt som fördelades ut när stadsdelsnämndsreformen infördes 1997. Borgarrådsorganisationen och den centrala politiska organisationen måste ses över. Istället för att som idag ha enbart renodlade fackborgarråd skulle vi t ex också kunna ha borgarråd som representerade stadsdelsnämnderna och den lokala nivån.

Den andra stora bristen är avsaknaden av direktval till stadsdelsnämnderna. I rapporten påtalas att det finns en mycket stark opinion för direkta stadsdelsvisa val till stadsdelsnämnderna. Direktval skulle både öka stadsdelarnas autonomi gentemot den centrala makten och deras legitimitet i förhållande till medborgarna. Frågan om direktval till stadsdelsnämnderna har varit föremål för diskussion och beslut i flera omgångar. Hittills har dock en betydande oenighet funnits i denna fråga bland partierna i kommunfullmäktige. Mot bakgrund av några års erfarenheter av stadsdelsnämnder och den gjorda utvärderingen borde det nu vara möjligt att väcka frågan igen. Som ett minimum borde ett försök med direktval kunna genomföras i några stadsdelsnämnder, helst redan till valet år 2002.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi att kommunfullmäktige beslutar att

1. på lämpligt sätt genomföra en översyn av stadens centrala politiska organisation

2. hos regeringen hemställa om att redan till valet 2002 få genomföra ett försök med direktval till några stadsdelsnämnder.

Stockholm den 14 juni 2001

Margareta Olofsson

Ann Mari Engel

Per Sundgren

Ann-Marie Strömberg

Hamid Mosavi-Porasl

Iris Birath

Inger Stark

Maria Hannäs

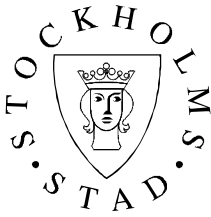
Veronica Eriksson

Jean Anderson

Claes-Göran Jacobson

Anita Habel

Majken Wennberg

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2001:48

**2001:48 Motion av Margareta Olofsson m.fl. (v) om
representation enligt valresultat i
stadsdelsnämnderna**

I Stockholms stad har direktval till stadsdelsnämnderna diskuterats vid ett flertal tillfällen. Oavsett om en majoritet varit för eller emot förslaget har det stupat på att det inte finns lagstöd för ett sådant val. Regeringen har heller inte varit beredda att tillmötesgå önskemål om direktval på försök. Demokratiutredning (SOU 2000:1) förordar att direktval bör ske till kommundelsnämnder. I Kommundemokratikommitténs betänkande (SOU 2001:48) betonas dock nackdelarna med direktval och kommittén väljer att inte föreslå direktval till kommun-/stadsdelsnämnder. Allt tyder därför på att det inte kommer en proposition från regeringen som föreslår direktval till kommundels-/stadsdelsnämnder. En motion om att Stockholm åter igen ska hemställa om att på försök få genomföra direktval i stadsdelsnämnderna redan till valet 2002 lämnades in för några månader sedan.

När Stockholm startade stadsdelsnämnderna var önskan att stärka den lokala demokratin den främsta anledningen till reformen. En lokal demokrati förutsätter, enligt vår mening, att väljarna har direkt inflytande över vilka politiker som ska representera dem i stadsdelsnämnden. Med tanke på Kommundemokratikommitténs betänkande och regeringens tidigare inställning till direktval bör Stockholm förbereda sig för ett alternativ till direktval. Fullmäktige kan konfirmera ett valresultat genom att utse ledamöter och ersättare i stadsdelsnämnden efter valresultatet i stadsdelsnämnden. Nackdelen med ett sådant förfarande jämfört med direktval är att väljarna i stadsdelen inte kan rösta på en viss person utan enbart på parti. Ett hinder mot stadsdelsnämnder som följer valresultatet är lagen om proportionellt valsätt (1992:339). Enligt denna ska valet vara proportionellt om detta begärs av en viss del av närvarande fullmäktigeledamöter. För Stockholms del innebär det att nio fullmäktigeledamöter kan kräva proportionerliga val till en

mäktigeledamöter kan kräva proportionerliga val till en elvamannanämnd medan det behövs åtta ledamöter för att kräva proportionerliga val till en 13-mannanämnd.

Det krävs därmed att i stort sett att 90 % av fullmäktiges ledamöter måste vara överens om att utse nämndledamöter i enlighet med valresultatet. I vänsterpartiet är vi beredda att följa valresultatet i ett par provnämnder och vi föreslår att även övriga partier ansluter sig till detta. Självklart bör minst en nämnd ha ungefär samma majoritetsförhållande som staden i sin helheten medan minst en bör ha ett annat majoritetsförhållande. Nämnderna bör utses redan före valet, med förra valresultatet som grund, för att undvika att valresultatet gör det svårt att enas om vilka nämnder som ska utses. Alternativet är förstås att samtliga stadsdelsnämnder utses i enlighet med valresultatet. Vi vill dock betona om att ett bifallande av denna motion inte är bindande för partierna i fullmäktige när det gäller rätten av kräva proportionerliga val men vi vill ändå att frågan prövas av fullmäktige. För att fullmäktige ska kunna pröva frågan krävs naturligtvis också en utredning om konsekvenser och möjligheter samt vilka nämnder som är lämpliga.

Val på detta sätt har skett i Hudiksvall där ledamöterna i Svågadalen utsågs i enlighet med valresultatet.

Vi föreslår därför fullmäktige besluta följande

- att vid val till stadsdelsnämnderna efter valet 2002 utse ledamöter i ett par eller flera nämnder i enlighet med valresultatet i respektive område.

Stockholm den 17 september 2001

Margareta Olofsson

Claes-Göran Jacobson

Iris Birath

Hamid Mosavi-Porasl

Ewa Törngren

Per Ohlin

Majken Wennberg

Per Sundgren

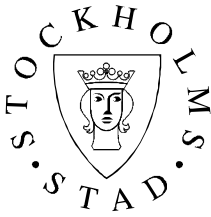
Ann-Margarethe Livh

Veronica Ekström

Ann-Marie Strömberg

Patricio Rodriguez

Jean Anderson

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2001:51

2001:51

Motion av Christopher Ödmann och Viviann Gunnarsson (båda mp) om direktvalda stadsdelsnämnder

Stadsdelsnämndsreformen har nu funnits i ett antal år och vissa av målen har uppnåtts, enligt rapporter och genomförda undersökningar. Det som dock fortfarande fattas för att reformen ska bli riktigt lyckad är att människor ges större möjlighet att påverka den politiska sammansättningen i stadsdelsnämnderna. En av de viktigaste anledningarna till införandet av stadsdelsnämnder var att fördjupa demokratin. Till viss del har detta redan lyckats. Nämndernas öppna sammanträden och frågestunder, är ofta välbesökta och många medborgare har tagit tillfället att följa besluten och ställa frågor direkt till nämndens politiker. Samtidigt har det blivit lättare att möta och komma i kontakt med de förtroendevalda i stadsdelsnämnderna jämfört med de sociala distriktsnämnderna.

Gemensamma politiska beslut som måste tas i samhället bör ske i folkvalda församlingar. Mot den bakgrunden är det rimligt att stadsdelsnämndernas ledamöter väljs direkt av folket i varje stadsdel. På detta sätt får de lokala politikerna i stadsdelarna ökad demokratisk legitimitet och medborgarna känner att deras röst har betydelse.

Vi anser att de politiska ledamöterna i stadsdelsnämnden, precis som till fullmäktige ska få sitt mandat direkt av medborgarna i stadsdelen - inte uppifrån av fullmäktige. Miljöpartiet anser därför att direktval till stadsdelsnämnderna bör genomföras vid nästa allmänna val år 2002.

Om detta ska vara möjligt är det nödvändigt att staden snarast uppvaktrar regeringen om detta. Lagstiftningen måste brådskande förändras så att den tillåter direktvalda stadsdelsnämnder.

För att öka stadsdelsnämndernas legitimitet anser vi att direktval till stadsdelsnämnderna bör införas. På så sätt ges medborgarna möjlighet att direkt påverka vilka politiker och vilken sammansättning av partier som ska styra i stadsdelen.

Med anledning av ovanstående föreslår vi att kommunfullmäktige beslutar att staden vidtar nödvändiga åtgärder så att direktval kan genomföras till stadsdelsnämnderna vid valet år 2002.

Stockholm den 17 september 2001

Christopher Ödmann

Viviann Gunnarsson